

Furio Bianco: **Krvavi pust**. Koper: Univerzitetna založba Annales, 2011, 202 strani.

Italijanski zgodovinar Furio Bianco je v letu 2010 objavil delo z naslovom 'La crudel zobia grassa. Rivolte contadine e faide nobiliari in Friuli tra '400 e '500', ki predstavlja kmečke upore in plemiške fajde v Furlaniji med 15. in 16. stoletjem, čeprav se osredotoči na veliki (če ne celo največji) novoveški pokol nad določeno skupino ljudi (v tem primeru nad predstavniki ene izmed plemiških frakcij v pokrajini), ki se je pripetil v Vidmu na pustni četrtek leta 1511. Univerzitetna založba Annales je nedavno poskrbela, da smo v relativno kratkem času dobili tudi slovenski prevod omenjene publikacije, ki nosi naslov Krvavi pust, izdajo pa je uredil Aleksander Panjek.

Furio Bianco je raziskal dogodek, ker je želel razumeti vzroke in povode za krvavo obarvani pust. Z raziskavo je posegel v čas več let pred omenjenim dogodkom, da je ugotovil temeljne vzgibe za morijo. Preko analize sočasnih dokumentov prišel do ugotovitve, da je zadeva kompleksnejša, kot bi lahko bila na prvi pogled, in vključuje več faktorjev, ki so privedli do krvavega pusta. Med glavnimi vzroki so bili beneška prisvojitve, posledično nezadovoljstvo furlanskega prebivalstva pod beneško oblastjo, številni kmečki upori in dolgotrajna fajda (spor ali tudi dolgotrajna maščevalna politika med dvema stranema) med najmočnejšima družinama na tem območju, Savorgnan in Della Torre (eden izmed članov prve je bil med glavnimi akterji pri beneški okupaciji furlanske pokrajine).

Leta 1420 je območje današnje Furlanije prešlo pod Beneško republiko, pod imenom *Patria del Friuli* (v slovenskem prevodu bi bila Furlanska dežela,) je bila vključena kot avtonomna dežela v kopenski dominij Serenissime. Po t.i. aneksiji so Benečani pričeli z uvajanjem lastnih pravil in postavili na furlansko ozemlje svojega predstavnika ('luogotenente' ali beneški namestnik, ki je bil najvišji predstavnik Beneške republike, to je centralne oblasti v deželi Furlaniji, z omejenim mandatom 18 mesecev). Na ta način so na novo osvojenem kopenskem ozemlju vpeljali lastno centralizirano oblast. V 15. stoletju je bilo furlansko ozemlje (v primerjavi s preostalimi območji tedanje Beneške republike) slabše razvito, vendar je za Benečane novo osvojeno ozemlje pomenilo povečanje države, moči, predvsem pa pridobitev strateške točke zoper močnega sosedu, Habsburške monarhije. Kljub vsemu se Benečani niso veliko ukvarjali z ureditvijo novega ozemlja, temveč so raje pobirali in višali davke ter jemali moško populacijo v vse številnejše vojaške pohode zoper nasprotnike v širšem mediteranskem prostoru. Ljudstvu je zelo hitro zavrelo in sledili so številni upori ter napadi na beneške vojake ali/in predstavnike oblasti. Benetke so kmalu ugotovile, da pravo oblast vodita družini Savorgnan in Della Torre, ki sta svoj vpliv razširili med celotno furlansko plemiško sfero (in tudi širšim podeželskim prebivalstvom).

Družini sta bili najvplivnejši akterki v tistem času na širšem območju Patrie del Friuli. Upravljali sta z največjim premoženjem v deželi in omogočali delo velikemu deležu prebivalstva. Družini sta sprva uspešno sodelovali, dokler se dva predstavnika vsake od frakcij nista sprla, ter pomerila v dvoboju, v katerem je bil eden smrtno ranjen. Dvoboj (predvsem njegov izid) je pričel dolgotrajno fajdo

družinama, ki se je razširila na večji del furlanskega (plemiškega) prebivalstva, vzpostavila 'vojno' stanje med predstavniki frakcij in postavljala pravila igre na območju. Beneška republika, razen v zelo kritičnih trenutkih, ni imela glavne besede pri glajenju tovrstnih sporov.

Ključni trenutek nastopi na pustni dan leta 1511, ko kmečko prebivalstvo sproži t.i. ljudski upor v Vidmu (in kasneje še v ostalih krajih). Na dan upora ni šlo zgolj za ropanje in uničevanje, temveč tudi za načrtno in množično pobijanje predstavnikov (točno določene) plemiške frakcije (družine Della Torre in z njo povezanih družin) po celotnem mestu in širši okolici. Ljudstvo je vse predstavnike omenjene plemiške družine poiskalo, jih oropalo, javno mučilo in usmrtilo. Zapisi iz tistega časa poročajo o tragičnem dogodku, ki mu ni bilo para. Takratni beneški namestnik dogodku ni bil kos in je lahko le nemočno gledal, kako razgreto ljudstvo uničuje vse pred seboj.

V ospredje so tako postavljeni upor zoper vladajočo oblast, maščevalna tekmovalnost in tragični dogodek množičnega pokola, ki naj bi bil dobro zrežiran s strani Antonia Savorgnana, predstavnika družine Savorgnan. Povod izhaja iz njegove preiščlenosti in izkoriščanja pravšnjega trenutka, da se znebi 'konkurence' in hkrati maščuje vse izgubljene sorodnike in bližnje prijatelje v dolgoletni fajdi. Potrebno je tudi poudariti, da je družina Savorgnan podpirala beneško prisotnost v deželi, kar naj bi bil tudi eden izmed razlogov za neučinkovito odzivnost beneške vojske ob pustni moriji in v izgrelih v dneh po njej.

Predstavljeni dogodek v Furlaniji leta 1511 lahko označimo kot najširše ljudsko in kmečko uporniško gibanje v renesančni Italiji. Širše dogajanje pred tistim dogodkom bi lahko bilo nekakšno uporniško gibanje, dogodek sam pa uspel maščevalni načrt v konfliktu med dvema močnima akterjema v deželi. Po eni strani se z njim zaključi obdobje velikih napetosti in socialne konfliktnosti, po drugi pa je predstavljen odločilni trenutek v dolgotrajni fajdi med združbami, ki so povezovale večji del fevdalne aristokracije in mestnega plemstva.

Poleg Furia Bianca se je opisa in razlage istega dogodka lotil ameriški profesor z Northwestern University of Chicago, Edward Muir. V svoji knjigi *Mad Blood Stirring* (John Hopkins University Press, ZDA, 1993) globlje in širše seže v problematiko ter ponudi večplastno in interdisciplinarno razlago krvavega pusta.

Pri obeh je zaznati veliko zanimanje za opisani dogodek, ki mu pripisujeta poseben pomen, vendar se Bianco, v primerjavi z Muirjem, ne osredotoči na globlji odnos med frakcijama ter njun vpliv na skupnost, temveč servira splošen pregled kmečkih uporov vse do grozljive noči, ki jo postavi kot mejnik, ne pa kot vrhunec obdobja, prežetega z neznosno atmosfero, spori in vsesplošnim nezadovoljstvom na preučevanem ozemlju.

Krvavi pust je monografija, ki se natančno in pregledno loti pojma upora ter plemiške fajde v določenem okolju. Ravno to pa je hkrati omejitev, ki se ji ne moremo izogniti. Z vidika historiografije je avtor opravil izjemno raziskavo, vendar raziskovanje ni bazirano zgolj na posredovanju podatkov o konkretnih dogodkih in plasiranju le-teh znotraj nekega zgodovinskega trenutka, temveč celotna zadeva nas (za) pelje v globlje in intenzivnejše opredeljevanje dogodkov, tudi izven okvirov,

ki so ponujeni. Zgodovinopisje v tem primeru zahteva širšo analizo in raziskovanja terjajo širše opredeljevanje fenomenov ter interdisciplinarno povezovanje, ki lahko ponudi dodatne obrazložitve o vzrokih ali/in posledicah fenomenov.

Furio Bianco je izjemen raziskovalec in profesor na videmski univerzi. Ima veliko zaslugo, da je (ponovno) opozoril na tragični dogodek renesančne Furlanije in sprožil razprave ter dodatne vpoglede v samo rekonstrukcijo ozadja in sosledja dogodkov, povezanih s krvavim pustom. Tematika je sicer privlačna in lahko odpira številna pričakovanja, ki (strokovno nepodučenega) bralca tudi zlahka zavedejo.

Erik Toth